

Kampstorp

Boplats och gravlämningar från bronsålder och äldre
järnålder

Arkeologisk slutundersökning/teknisk rapport
Projekt Saltkällan–Håby, teknisk rapport 5 av 7
Foss socken, Kampstorp 2:1 och Säleby 1:3, RAÄ 433

Bengt Nordqvist

Kampstorp

Bopalts och gravlämningar från bronsålder och äldre järnålder

Projekt Saltkällan–Håby, teknisk rapport 5 av 7
Foss socken, Kampstorp 2:1 och Säleby 1:3, RAÄ 433

Bohusläns museum

RAPPORT 2006:12

ISSN 1650-3368

Manusförfattare Bengt Nordqvist RAÄ UV Väst

Layout och grafisk design Pia Hansson (omslag), Pia Claesson, Gabriella Kalmar (inlaga)

Redigering Håkan Petersson & Gabriella Kalmar

Illustration RAÄ UV Väst & Bohusläns museum

Tryck och distribution Bohusläns museum

Underlagskartor ur GSD-Fastighetskartan, röda kartan. Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket medgivande 90.80.1.

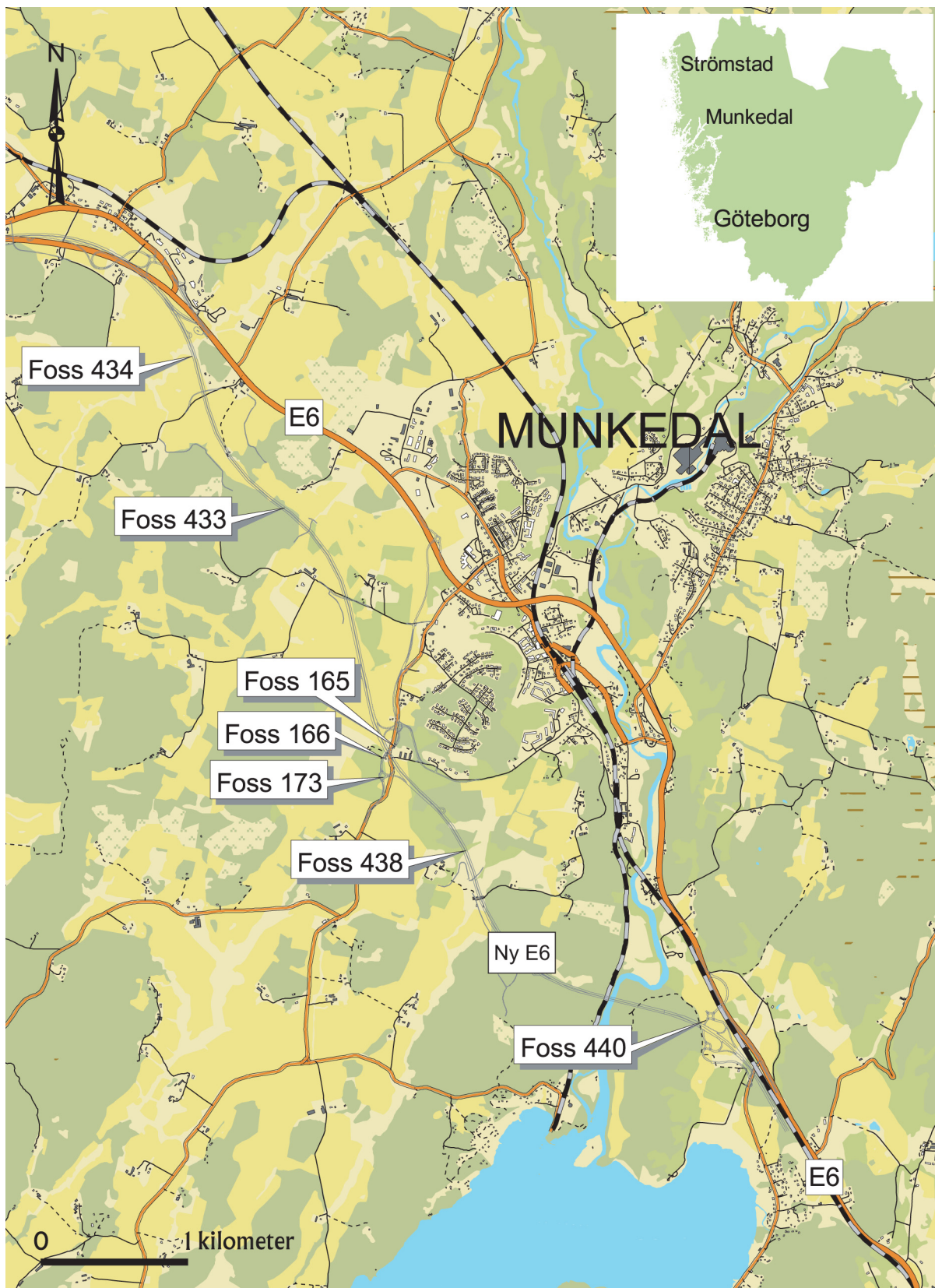
Kartor godkända från sekretessynpunkt för spridning Lantmäteriverket 2006-02-21.

BOHUSLÄNS MUSEUM

Museigatan 1, Box 403, 451 19 Uddevalla

tel 0522-656500, fax 0522-656505

www.bohusmus.se

Figur 1: Utdrag ur fastighetskartan, skala 1:40 000, med projektets undersökningsobjekt markerade utefter ny sträckning av väg E6. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriverket 2006-02-21.

Sammanfattning

I samband med den planerade utvidgningen av väg E6, etappen Saltkällan–Håby, undersöktes fornlämningen RAÅ 433 i Foss socken, Munkedals kommun, Bohuslän. Slutundersökningen utfördes av UV Väst i samarbete med Bohusläns museum under maj och juni månad 2004 och bekostades av Vägverket Region Väst. En kompletterande undersökning företogs under oktober månad samma år.

Boplatsen Foss 433 var belägen i en mindre sprickdalgång. Två delområden undersöktes. Den norra delytan låg på ett sandigt och siltigt höjdparti i ett typiskt sadelläge. Den södra delytan var belägen på en mindre terrassering på nordsidan av ett större berg.

På den norra delytan påträffades en stor mängd stolphål, härdar och gropar. Även två urnegravar kunde konstateras inom boplatsytan. Inom den södra delytan påträffades ett flertal eldstäder samt ett mindre antal stolphål och gropar. Där framkom även en ränna innehållande keramik med en intilliggande stenpackning.

Lämningarna visade på aktiviteter som i tid sträckt sig över tusen år. Äldst var en eldstad som härrörde från tidig bronsålder. Stolphålen antas indikera en senare fas, nämligen förromersk järnålder, då det förmodligen funnits en mindre gård på platsen. Slutligen hade området nyttjats för begravning av några enstaka individer i slutet av förromersk järnålder/äldre romersk järnålder. På den södra ytan daterades rännan med keramik och stenpackningen till romersk järnålder och tillhör därmed det yngre skedet på boplatsen.

Bakgrund

Bohusläns museum och Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar UV Väst, har inom ramen för samarbetsprojektet Ny E6 Saltkällan–Håby genomfört sju arkeologiska undersökningar i Munkedal under 2004 och 2005. Dessa kommer att avrapporteras som sju tekniska rapporter, en för varje fornlämningsobjekt (Foss 165, 166, 173, 433, 434 och Foss 440). För text och innehåll ansvarar respektive institution och för layout och publicering ansvarar Bohusläns museum. Därtill kommer ett antal tematiskt vetenskapliga artiklar att produceras och publiceras i en samlingsvolym för hela avsnittet Ny E6 Geddeknippen–Håby, vilket sträckan Saltkällan–Håby är en del av.

Inför utbyggnaden av väg E6 till motorväg, etappen Saltkällan–Håby, utfördes en arkeologisk utredning 1998 av Bohusläns museum och Riksantikvarieämbetet UV Väst. Vid utredningen påträffades gropar, kulturlager och en härd (Algotsson 2003). Kol från den framgrävda härden ¹⁴C-daterades. Enligt analysen kunde eldstaden dateras till 2430±70 BP, d.v.s. övergången mellan yngre bronsålder och äldre förromersk järnålder. Fornlämningen registrerades som

ett boplatssområde inom fastigheterna Kampstorp 2:1 och Säleby 1:3. Fornlämningen hade en utsträckning inom höjdivallen 50–65 m ö.h. och täckte en ca 300×30–90 m stor yta.

Boplatsen (FU 8g) förundersöktes hösten 2001 av Bohusläns museum (se Kalmar & Toreld 2003:126). Vid denna undersökning konstaterades att det förekom anläggningar på två ställen. De båda delytorna var topografiskt åtskilda från varandra av en långsträckt svacka med ett smärre vattendrag.

Inom det norra området registrerades stolphål, diken, gropar, ett kulturlager samt en yta med sot och skörbränd sten. Vidare hittades keramik samt slagen och bearbetad flinta, kvarts och bergart. Anläggningarna och fynden låg ansamlade på ett mindre krön.

I den södra delen framkom en härd och en grop. Anläggningarna låg här samlade på en sandig slänt. Inför förundersökningen var skogsavverkning beställd, men denna var inte utförd då förundersökningen skulle utföras. Därför var möjligheterna att definitivt avgränsa det södra området mycket begränsade. Vid förundersökningen drogs därför inga schakt i svackan mellan de två områdena.

Syfte och målsättning

Målsättningen med slutundersökningen av Foss 433 var att frilägga, dokumentera och undersöka anläggningarna som fanns inom den norra respektive södra delen av fornlämningen. Vidare ingick i det planerade arbetet att samla in fynd samt att ta kol- och miljöprover för analys. Syftet med undersökningen formulerades i ett antal konkreta frågeställningar. Dessa gällde vilken funktion de båda delområdena haft, det vill säga om det rörde det sig om en eller flera tillfälliga boplatsslokaler som hade utnyttjats exempelvis vid jakt eller betesdrift eller om det var platser som nyttjats för permanent boende. Det var därför av central vikt att klargöra anläggningarnas och fyndens inbördes rumsliga och kronologiska relationer. Därefter skulle det vara möjligt att diskutera den mer övergripande tolkningen av Foss 433 och att sätta in platsen i ett större sammanhang.

Landskapsbild

Nedan redogörs först för en samlad landskapsbild över området som omfattas av projektet Saltkällan–Håby och därefter följer en mer detaljerad miljöbeskrivning av fornlämningen.

Naturlandskapet

Tungenäset karakteriseras av ett stort sammanhängande, välhävdad odlingslandskap. Norr och söder om Tungenäset rinner Färlevsfjorden respektive Saltkällefjorden och öster därom reser sig Herrestadsfjället. Området vid Håby utgörs

av ett större sammanhängande odlingslandskap. Tungenäset är mer kuperat, här bryter höjdryggar upp i nordöst-sydvästlig sträckning medan åkermarken är belägen i dalgångarna. Mot Örekilsälven är Tungenäset avgränsat av höglänta skogsområden.

Kulturlandskap

Under tidig medeltid skedde en indelning av landskapet i socknar. Foss var etablerat som en centralpunkt i norra delen av Bohuslän, där man hållit ting på den gamla tingsplatsen invid kyrkan (Brandt 1998:7). Foss ingår delvis i område 3, Tungenäset, i Munkedals kulturmiljövårdsprogram. Denna östra del karakteriseras av "ett långsträckt uppdelat dalstråk vars värden ligger i det stora antalet fornlämningar, stenåldersboplatser, bronsåldersgravar, Foss kyrkomiljö samt ett antal större gårdar med tillhörande torpställen" (Olsson 1986).

Fornlämningens miljö

Dagens bebyggelse är ofta lokaliserad till mindre bergshöjder och impediment. Det är även på sluttningarna av dessa, där berg möter åker, som boplatser från sten-, brons- och järnålder påträffas. På och runt bergshöjderna finner vi gravar, allt ifrån yngre stenålderns stenkammargravar till järnålderns gravfält. På höjdryggarna finns flera gravfält. Det största på åttio registrerade gravar ligger på fastigheten Pilegården sydväst om Saxala. På fastigheten Kampstorp strax norr om Foss kyrka har ett fynd av en ornerad del av en stor guldring gjorts (Fredsjö, 1964).

Fornlämningens miljöbild

Boplatsen Foss 433 var belägen i en mindre sprickdalgång med en utsträckning i nordvästlig-sydöstlig riktning. Det större område inom vilket lämningarna efter boplatsen påträffades beskars på anmodan av Länsstyrelsen och inskränktes till två mindre delytor.

Delytorna

Den södra delytan var belägen på en mindre terrassering på nordöstra sidan av ett större berg (bilaga 8). Platsen var till stor del naturligt avgränsad, i sydväst av höga bergskanter och i nordöst av en brant sluttning.

På den norra delytan var lämningarna samlade till ett sandigt höjdparti i sprickdalen. Här fanns inga naturliga avgränsningar för boplatssytan (figur 2).

Ett resultat av inskränkningen av slutundersökningsområdet var att markområdet med schakt 12 från förundersökningen hamnade utanför de båda slutundersökningsområdena. I detta schakt hade påträffats de båda anläggningarna A9 och A10 (hård och grop), (se Kalmar & Toreld 2003, figur 38). Detta område dokumenterades alltså inte närmare. I detta sammanhang bör även nämnas

Figur 2. Översiktsfoto över den norra delytan efter avbaning. Foto mot söder.

att en höglignande bildning (Foss 201) som är belägen kant i kant med vägområdet (bilaga 8) inte fanns med i underlagsmaterialet inför slutundersökningen (Kalmar & Toreld 2003:126).

Metodik

Figur 3. I den borte delen av den avbanade ytan är ett litet bergimpediment skönjbart som en grå förhöjning. Framför denna är stolphålen belägna som antas vara lämningar av en huslämning. Till höger och vänster om denna finns de båda urnebegravningarna. Foto mot söder.

Arbetet med undersökningen startade med att de planerade undersökningsområdena mättes in med hjälp av GPS. För att underlätta avbaningen rödfärgades begränsningen av de båda slutundersökningsområdena med sprayfärg. Därefter inleddes utgrävningen med att matjorden avbanades. De fynd och anläggningar som påträffades markerades med en plaststicka. Samtliga anläggningar och fynd mättes in med totalstation. I nästkommande moment snittades anläggningarna i två delar. En halva sparades för att göra det möjligt att dokumentera hur anläggningen tedde sig i profil. Ett urval av anläggningarna grävdes för hand medan de andra grävdes med grävmaskin.

I samband med att anläggningarna grävdes ut togs även prover för ¹⁴C-, vedarts- och makrofossilanalys. Samtliga prover mättes in med totalstation. Ett urval av anläggningarna ritades i profil. Fotodokumentation företogs kontinuerligt i samband med undersökningens olika arbetsmoment.

Inför själva dokumentationen av de båda delytorna genomfördes ett byggmöte med grävningsledarna inom projektet och Bo Åkerström från Länsstyrelsen. Eftersom den budgeterade grävtiden inte var tillräcklig och då endast mycket blygsamma medel kunde tillföras denna lokal, skedde en omprioritering vilken innebar att endast vissa anläggningar skulle dokumenteras.

Slutundersökningen av den norra delytan

I samband med undersökningen av den norra delytan företogs initialt en avbaning av det flacka krönpartiet (bilaga 9). Efter att krönläget hade banats av utvidgades avbaningsytan åt såväl norr som söder. Åt söder schaktades hela undersökningsområdet fram, i motsats till undersökningsområdets norra del, där endast hälften av matjorden schaktades bort (figur 2). Här kan den avbanade ytan närmast liknas vid ett brett schakt. Ett urval av de framkomna anläggningarna grävdes ut direkt i detta parti och i samband med detta kunde det konstateras att alla de anläggningar som påträffats vid förundersökningarna var naturliga fläckar. Därför avbröts den planerade avbaningen av denna nordliga hälft av undersökningsytan.

I den centrala delen, på det flacka krönläget, fokuserades undersökningen till de stolphål som föreföll höra till en huslämning (bilaga 10). Kring denna fanns ytterligare några anläggningar som undersöktes närmare och i detta parti utfördes dokumentationen enligt den ursprungliga undersökningsplanen. I denna grupp av anläggningar ingick enstaka eldstäder och gropar.

Slutundersökningen av den södra delytan

Efter skogsavverkning påbörjades avbaningen av den södra delytan. I samband med bortschaktningen av matjorden uppdagades en större ansamling av flata stenhällar (bilaga 11). Inom denna delyta förekom även ett flertal eldstäder och en ränna samt ett mindre antal stolphål och gropar (figur 4).

Initialt drogs ett brett schakt från undersökningsområdets sydvästra begränsning över till dess nordöstra del. Detta parti utgjordes av en skogsväg och hade därför inte varit beväxt med någon skog, vilket innebar att det inte fanns några stubbar. En slutsats som direkt kunde dras utifrån detta första schakt var att lämningar och fynd var koncentrerade till den sydvästra delen av undersökningsområdet. Denna del utgjordes av en förhållandevis plan terrassering och de underliggande lagren bestod till viss del av sandiga lager. I slänten, som var belägen i den nordöstra delen av undersökningsområdet, förekom endast siltig lera. Inga anläggningar eller fynd påträffades i denna sistnämnda del av undersökningsområdet (bilaga 11).

Därefter vidtog avbaning på terrassen. I samband med avschaktningen av matjorden blev problemet med stubbar och rötter påtagligt. De som arbetade med momentet att schakta av var arkeolog Louise Olsson med hjälp av grävmaskinisten. De lyckades med att ta bort stubbar och rötter utan att underliggande anläggningar skadades. Detta lyckade tillvägagångssätt visade sig vara väldigt viktigt för de speciella lämningar som fanns på platsen. Plötsligt dök enstaka flata hällar upp under matjorden. En diskussion vidtog. Skulle dessa stenar sparas eller tas bort? Vi enades om att rensa fram och spara stenhällarna. De enstaka hällarna blev fler och undan för undan kunde en stenpackning skönjas.

Efter att slutundersökningen hade avslutats erhöles ytterligare medel från Länsstyrelsen till en kompletterande slutundersökning, vilket möjliggjorde att stenpackningen kunde grävas ut och bortschaktas. Därmed skapades en möjlighet till att undersöka om det fanns anläggningar även under stenpackningen.

Resultat

Lämningarna visade på aktiviteter som i tid sträckt sig över tusen år. På den norra delytan påträffades en stor mängd stolphål, härdar och gropar. Även två urnegravar kunde konstateras inom boplatsytan. Inom den södra delytan påträffades ett flertal eldstäder samt ett mindre antal stolphål och gropar. Där framkom även en ränna innehållande keramik med en intilliggande stenpackning.

Huslämning

På den norra delytan fanns stolphål som bildade en huslämning (bilaga 10). Huslämningen förefaller ha varit minst 16 m lång och 7,5 m bred. Det finns inga absoluta mått eftersom den södra gaveln i stort sett saknades och endast kan uppskattas. Markskador uppkomna i samband med att åkern har odlats hade

Figur 4. Översiktsbild som visar ett utsnitt av den södra delytan efter avbaning. Stenpackning och ränna syns längst till vänster i bild. Foto mot norr.

resultatet i att stolphålen med största sannolikhet hade plöjts bort. Ca 20 stycken av de påträffade stolphålen antas ha ingått i huskonstruktionen. Enstaka av dessa utgjordes av stenskodda stolphål (exempelvis A161). Två, eventuellt tre, av stolphålen har troligtvis fungerat som takbärande stolpar (A267 och A244). Två anläggningar har tolkats som gropar, men även dessa kan vara rester av stolphål (A193, A492). Stolphålens storlek varierade mellan 0,18 m och 0,55 m i diameter och djupet mellan 0,1 m och 0,35 m. Förutom bränd lera och kol påträffades inga fynd i stolphålens fyllning. Ett av stolphålen har ¹⁴C-daterats till 770–390 f.Kr. (se bilaga 4).

Huslämningen påminner om ett hus från äldre bronsålder som påträffats i Danmark. Enligt Mats Larsson utgör denna typ av takkonstruktion en s.k. fyrstolpsmesula (Larsson 1995:43). I mellersta Bohuslän förefaller denna typ av hus ha fortlevt in i yngre bronsålder.

Tre eldstäder fanns i anslutning till huslämningen. De var alla belägna vid huslämningens norra gavel. Två av eldstäderna var belägna i vad som kan tolkas som vägg till ett hus. ¹⁴C-resultatet från en av härdarna (A100) visade att denna var från 1220–920 f.Kr. (se bilaga 4). Denna och eventuellt även de andra eldstäderna kan vara äldre än huslämningen. Strax nordost om huslämningen fanns rester av en större eldstad (A1032). Anläggningen utgjordes av ett centimetertjockt lager av kolbitar som låg nerpressat i den underliggande silten. Anläggningen var knappt 2 m i diameter. Nordväst om huslämningen fanns en stor, djup grop (A847). Karaktären på de övre lagren i denna var humös och omrörd. Den nedre delen av gropens lager var dock intakt. I denna påträffades en krukskärva i reducerat, slammat gods.

Urnegravar

Det var först då två anläggningar profilgrävdes som det konstaterades att de utgjorde urnegravar (A833 och A598), se bilaga 10, figur 11 och 12). Efter avbaningen var det inte möjligt att särskilja dessa båda mörkfärgningar från övriga anläggningar. Det fanns inga indikationer på att det hade förekommit någon överbyggnad i form av en stenpackning, rest sten eller dylikt. Urnegraven A833 var belägen på den norra delen av krönläget av boplatsytan, d.v.s. klart utanför huslämningen. Den andra urnegraven, A598, låg inom eller eventuellt strax söder om huslämningen. De enda beröringspunkterna som de båda urnegravarna hade var att kärnen var placerade i gropar och att keramikkrämlen var tillverkade av glättat, reducerat gods samt var ornamenterade. Därefter upphör likheterna dem emellan.

Figur 5. Närbild av urnan (A833) med de brända benen i profil. Denna urna har placerats i gropen utan att krossas. De brända benen täcker endast botten av urnan.

Figur 6. Keramiken som påträffades i A598, utgjordes av större skärvor av glättat svart gods. Även de brända benen bestod av stora fragment.

Urnegraven A833 påträffades i en liten, grund grop (figur 12). Dess största djup var endast 0,16 m. Gropens övre del var 0,3 m i diameter. I gropens södra del fanns en fördjupning som var 0,2 m i diameter. Krukan som benen påträffades i var nedställd i gropens försänkta del. Gravgömman utgjordes av ett helt kärl och i denna låg de brända benen i kärlets nedre hälft (figur 5). Inga ben låg utanför urnan. Benen var "rentvättade" (d.v.s. fria från kol och sot) och mycket fragmentariska. Inga gravgåvor fanns med i gravgömman.

Det förefaller som att de brända benen hade gjorts rena och lagts ner i urnan. Därefter hade urnan placerats i gropen. Den halvfyllda krukan med de brända benen och gropen den var nedsänkt i hade därefter fyllts igen med ett grått, lätt sotigt siltlager. Ovanpå och längs gropens södra sida fanns en ansamling med kol. Kol från urnegraven har ¹⁴C-daterats till 350–30 f.Kr. (se bilaga 4). Ytterligare information finns under rubriken "Analyser".

Den andra urnegraven, A598, var belägen i en djup och bred grop (0,5 m djup och 0,53 m bred). På ett djup av 0,15 m buktade gropens väggar (figur 11). Gropens botten var förhållandevis plan. I profil hade gropen formen av ett keramikkarl med hög hals. Arbetsinsatsen för att gräva en sådan här stor och djup grop får ses som ansenlig. De ursprungliga ler- och siltlagren var mycket styva och svåra att gräva sig igenom - även med moderna redskap. I gropens övre lager, d.v.s. ända ned till ett djup av 0,3 m, förekom inget som antydde att gropen dolde en gravgömma. Dess övre del utgjordes av ett grått sotigt siltlager som innehöll enstaka kolbitar. Inga krukskärvor eller benfragment fanns i detta övre parti av gropens fyllning. Det var först på ett djup av 3–4 dm som det började dyka upp brända ben och strax därefter kunde även krukskärvor skönjas. Mängden ben och keramikskärvor ökade allt mer ner mot gropens botten (figur 6). Ingen bestämd ordning kunde skönjas i fyndmaterialet. Utifrån denna iakttagelse kan antas att kärlet var krossat eller hade blivit krossat i samband med nedläggningen. En matskorpa som fanns bevarad på en av krukskärvorna har kunnat ¹⁴C-dateras. Resultatet av denna analys placerar graven inom tidsintervallet 360 f.Kr.–40 e.Kr. Ytterligare en ¹⁴C-analys har utförts av fyndmaterial från graven. Det är träkol som har daterats till perioden 160 f.Kr.–120 e.Kr. (se bilaga 4).

Stenpackning

En större stenpackning var belägen på den södra delytan. Stenpackningen bestod av flata hällar (figur 9). Storleken hos hällarna varierade. De var upp till 0,8–1,0 m långa och upp till 0,4–0,5 m breda. Gemensamt för dessa stenar var att de låg samlade, oftast parallellt, samt att de föreföll bilda flera geometriska formationer (bilaga 13, A20064). En tolkning var att de bildade en stensatt gång (bilaga 13, formation A). Hällarna låg i en sträckning ut från berget och fortsatte sedan ut över terrassen i riktning åt nordöst (figur 7 och 8). Stenarna

fortsatte nästan fram till slänten. Från söder sträckte sig stenformationen ca 11 m i en långsträckt, något svängd rad. I detta parti kan bredden på stenpackningen uppskattas till ca 1 m. Stenarna låg här förhållandevis tätt samlade och plant. Efter 11 m svängde stenformationen åt nordväst. I denna riktning fortsatte sedan enstaka spridda hällar vilka antydde en fortsatt böjd linje. Stenpackningen har ¹⁴C-daterats till 80–340 e.Kr.

Stenformationer

Strax öster om ovan nämnda stenpackning fanns ytterligare tre stenformationer (bilaga 13, B–D). Formationerna bestod även här av flata stenhällar som bildade anhopningar. Vissa hade en antydning till rektangulär form. Närmast stenpackningen fanns en formation vars utsträckning var ca 2×1,5 m (formation B). Direkt invid denna stenformation fanns ytterligare en (formation C). De båda stenformationerna var delvis infletade i varandra. Den sistnämnda var något förskjutet åt norr och hade en storlek av ca 2,5×1,3 m. Ytterligare en stenanhopning (formation D) var skönjbar efter det att ytterligare lager hade schaktats bort. Denna låg skild från de andra, på ca 4–5 m avstånd från dem. Denna avlånga anhopning med sten var 2×1 m stor. Vid den kompletterande undersökningen grävdes hela stenpackningen bort. Efter bortschaktningen kunde konstateras att det under stenpackningen (bilaga 12, A20064), fanns ytterligare två gropar (A3856 och A3845). Delvis under en sten fanns även en långsträckt grop med en plan botten (A3988). Gropen var ca 0,2 m djup. Inga fynd påträffades i groparna.

Gropar

Strax väster om stenpackningen (bilaga 12, A20064) fanns två runda gropar (A3817 och A3830). Groparna var fyndtomma. Sydöst om stenpackningen fanns en avlång oval grop innehållande en gles stenformation (D, bilaga 13). I gropen påträffades ett fragmentariskt bränt ben och en mindre krukskära (bilaga 12, A3600). Gropen kan vara rester av en grav (figur 9). Kol från gropen har ¹⁴C-daterats till 750–390 f.Kr. (se bilaga 4).

Ränna

Invid stenpackningen (bilaga 13, A20064) påträffades en ränna (bilaga 12, A1799 och A2703). Delar av rännan låg direkt invid och längs med delar av stenformation A (bilaga 12–13). Den bevarade delen av rännan var ca 0,4 m bred och ca 0,1 m djup. Botten var svagt rundad. De bevarade partierna av rännan hade en L-formad utsträckning.

Liknande rännor sätts ofta i samband med huslämningar. Vid utgrävningstillfället kunde inte några typiska stolphål skönjas. Rännan som sträckte sig längs med stenformation A skulle kunna härröra från kortsidan av ett hus och

Figur 7. Vid den kompletterande slutundersökningen företogs ytterligare utgrävningar kring den påträffade stenpackningen. Foto mot sydost.

Figur 8. Stenpackningen sträckte sig från berget och ut mot slänten i öster. Stenpackningen syns i bildens mitt och direkt till höger syns den utgrävda rännan. Foto mot nordost.

Figur 9. Denna grop (A3600) var belägen under stenpackningen.

Figur 10. Närbild visar exempel på keramik som påträffades in situ i rännan.

den andra delen av rännan skulle kunna vara rester av långsidan av samma huslämning. Den ena delen av rännan (A2703) visade sig innehålla en stor mängd keramik.

I rännan fanns flera små pinnhål. Det fanns också flera kilo keramik i det parti som sträckte sig längs med stenformation A (figur 10). Keramiken som påträffades i rännan uppgick till hela 3,8 kg. Skärvorna låg i olika koncentrationer och de härrörde från ett flertal kärl. Flera av de påträffade mynningsskärvorna har en svagt s-formad profil. Andra kännetecknas av att ha en mer rak profil. De påträffade skärvorna från de fragmenterade kärlen härrör från såväl botten, buk som mynning. Alla krukskärvor saknade dekor. Kärlen förefaller utgöra en enkel variant av en grov brukskeramik. Keramiken torde vara från äldre järnålder. I själva rännan fanns förutom keramik även en liten mängd bränd lera. Rännan har ¹⁴C-daterats till 40 f.Kr.–130 e Kr. (se bilaga 4).

Fynden

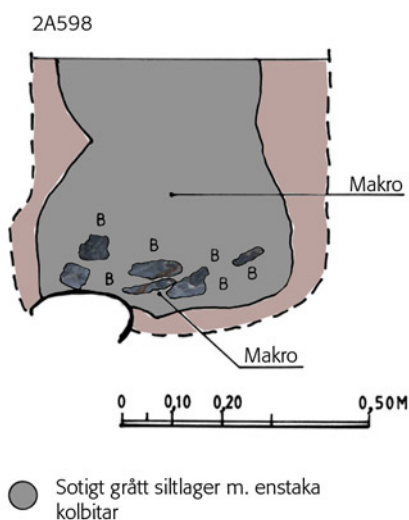
Keramik påträffades i fyra anläggningar. Det var i rännan (A2703; södra delytan), i en större grop (A847, norra delytan) och i de båda urnegravarna (A598 och A833, norra delytan).

Den påträffade keramiken utgjordes dels av enklare oxiderat gods (i rännan och gropen) och dels av vackert dekorerat och glättat reducerat gods (i urnegravarna).

I de båda urnegravarna bestod kärlen av ett reducerat gods med en glättad yttre yta som är svartfärgat. På ytan syns flagor av glimmer som ger krukorna en skimrande yta. Kärlen har ytterligare likheter med varandra i form av förtjockade och facetterade mynningar. I övrigt uppvisar kärlen olika attribut. Den lilla urnan är 17 cm i diameter och har en höjd av 7 cm (A833) medan den stora är 30 cm i diameter (A598). Det sistnämnda kärlet var så fragmentariskt att det inte har varit möjligt att bestämma höjden.

Det lilla kärlet, från A833, har en plan botten. Kärlet saknar hals och mynningen övergår direkt i en konvex buk som sedan sträcker sig ända ner till botten. Den övre halvan av buken saknar dekor. Däremot är den nedre halvan av buken rikligt dekorerad. Dekoren utgörs av meanderband som löper kärlets omkrets. Banden korsar varandra och är fyllda med snedställda streck. Fälten mellan banden är utfyllda med snedställda streck. På kärlet har också suttit en hank. Denna har haft en vågrät applicering.

Det större kärlet, A598, har också en plan botten. Kärlet saknar hals och dess mynning övergår direkt i en konvex buk som sedan sträcker sig ända ner till botten. Den övre halvan av buken saknar dekor. Däremot är den nedre halvan av buken fylld med dekor. Dekoren utgörs av större rektangulära/kvadratiska fält. Dessa fält är fyllda med korsande streck. Mellan de rektangulära/kva-

Figur 11. Profil över urnegrav (A598). Gropen är formad som en urna. Urnegraven med keramikfragment och stoa fragment av br. ben fanns i botten av graven. Anläggningens övre 40 cm skiljer sig inte mot många av de övriga anläggningarna inom undersökningssytan, detta övre lager består av ett sotigt grått siltlager som saknar fynd. Illustration Anette Olsson.

dratiska fälten finns polerade ytor - "band" som saknar ornering. På kärlet har också suttit minst en hank. Denna har haft utdragna fästen vilket ger hanken ett X-format utseende.

Enligt Ola Stilborg är ovanstående kärl typiska för äldre romersk järnålder (2002:99). Den utförda ¹⁴C-analysen visar att det mindre kärlet kan dateras till slutet av förromersk järnålder och det större kärlet till perioden slutet av förromersk järnålder/äldre delen av romersk järnålder (se bilaga 4).

Den oxiderade keramikerna från rännan, A2703, är rödfärgad på den yttre ytan medan den inre sidan av kärlet är mörkfärgad eller svart. Kärlen saknar ytbehandling och dekor. Formen på kärlen går inte att avgöra. De få mynnings-skärvorna (t.ex. fnr 22) visar att dessa har varit förtjockade och att de har en antydning till facettering. Kärlen har haft en diameter på ca 35 cm så kärlen har varit förhållandevis stora. En mynning avvek genom sin raka kärlvägg och avrundande mynningskant. Kärlet har för övrigt en svag s-form (fnr 7).

Keramikerna som påträffades i den större gropen (A847) utgjordes av ett mindre antal skärvor. Kärlet har haft en diameter av ca 15 cm. Det har haft en plan botten och dess övergång mellan buk och botten har varit rätvinklad. Dess yttre yta var slammad. De bevarade skärvorna saknar dekor. Bland de påträffade fragmenten fanns inga mynningar.

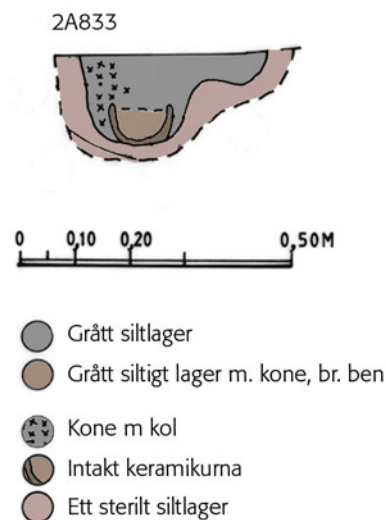
Sammanlagt har 12 flintor påträffats inom de båda delytorna. Den enda information som har gått att erhålla från dessa flintor är att tre av dem är brända.

Analys

Vid slutundersökningen togs en serie prover. Dessa var avsedda för analyser av makrofossil, ¹⁴C, vedart samt osteologisk analys. En av krukskärvorna från urnegraven A598 hade bevarad matskorpa. Denna skärva lämnades också in för ¹⁴C-analys.

Den osteologiska analysen visade sig ge intressanta resultat (se bilaga nr 5). I den stora gropen (A598) med rester av ett större kärl fanns brända ben från en vuxen individ. Skelettresterna härrörde från olika delar av kroppen. Könet gick inte att fastställa. I denna grav var kärlet krossat och dess skärvor var spridda i gropen tillsammans med de brända benen samt sot och kol. Kärlet förefaller inte ha varit med på bålet. Matskorpan på kärlväggen skulle kunna indikera att krukorna tidigare har använts som ett kokkärl. Den lilla urnan (A833) innehöll rengjorda ben. Benen härrörde från ett spädbarn som var yngre än 6 månader. De brända benen från barnet fyllde endast krukans halva volym.

Efter det att jordproverna hade analyserats kunde det konstateras att det fanns en dominans av säd bland makrofossilen (se bilaga 2). På den norra delytan med huset och urnegravarna fanns få fynd av makrofossil. I den stora gropen (A847) och i de båda urnegravarna (A598 och 833) saknades makrofossil. Däremot påträffades en förhållandevis riklig mängd med korn (14 st.) i härden

Figur 12. Profil över urnegrav (A833). Urnegraven utgör ett större övermått. Själva urnan med de brända benen är nedgrävd i ena halvan. Urnan är ställd på botten av gropen, de brända benen är krossade och ligger i botten av krukorna. Illustration Anette Olsson.

(A1032) som var belägen strax utanför huset. Denna anläggning verkade väldigt anspråkslös vid undersökningen. På det underliggande lerlagret avtecknade sig härden närmast som en sot- och kolhaltig "hinna".

På den södra delytan innehöll flera av de tagna proverna olika makrofossil. Ett av dessa prover var tagna från rännan. I denna påträffades vanligt korn (8 st.). Under den intilliggande stenpackningen gjordes också flera fynd. I det ena provet fanns säd (av ospecificerad typ). I ett av de andra påträffades frö av en ärtväxt.

Vedartsanalys av kolfragmenten visade inte på några oförväntade resultat (se bilaga 3). På den norra delytan hade al använts som ved i eldstaden (A100). I urnegravarna påträffades kolfragment som antas vara rester från ved till likbålet. Denna ved härrör från björk (A 598 och 833) och från al (A598). I ett av stolphålen (A582) påträffades såväl björk som hassel.

På den södra delytan fanns i grop/grav (A3600) kol från ek och björk. Inga andra vedartsanalyser har utförts på denna delyta.

¹⁴C-analyserna visade återigen på intressanta resultat (se bilaga 4). På den norra ytan har anläggningarna en spridningsbild som visar en koncentration till det lilla krönläget. Den samlade bilden av anläggningarna ger intryck av att de skulle kunna vara lämningar av en förhållandevis snävt tidsbegränsad vistelse på platsen. Utifrån ¹⁴C-resultaten är det möjligt att konstatera att platsen istället har nyttjats vid upprepade tillfällen under en tusen år lång period. Enligt dessa analyser sträcker sig anläggningarna i tid från äldsta bronsålder och in i romersk järnålder.

Den äldsta dateringen är från en av eldstäderna som har daterats till äldsta bronsålder. Ett av stolphålen har daterats till yngre bronsålder. De yngsta dateringarna på den norra ytan kan knytas till förromersk järnålder–äldre romersk järnålder och dessa kommer från prover tagna från de båda urnegravarna. Två av dateringarna är från kolprov och det tredje från en matskorpa som påträffades på en av krukskärvorna.

Det förefaller finnas en diskrepans mellan matskorpedateringar och koldateringar. Det är en företeelse som vi känner igen från stenålderboplatser (Nordqvist 1997:104). När det gäller analyserna av material från yngsta stenålder är koldateringarna genomgående äldre än matskorporna (Nordqvist 2003:28), ett fenomen som också har konstateras i samband med dateringarna av stenålderslämningar från bl.a. boplatserna vid Ängås i Göteborg.

Här vid Foss 433 är förhållandet det motsatta. Matskorpedateringen är den äldsta. Kolet som påträffats i samma grav och som valts ut för datering härrör från en kvist av ett ospecificerat lövträd (se bilaga 3). Om matskorpan hade bestått av matrester från havsmiljön hade det varit begripligt med en äldre datering på grund av den s.k. reservoareffekten. Med det är inte orsaken enligt ¹³C-värdet. Återigen finner vi det problematiskt med matskorpedateringar (se

Persson 2005:27). Slutsatsen är den att koldateringen från samma grav är den som får ses som mest tillförlitlig. Enligt detta resonemang bör urnegraven (A833) innehållande spädbarnet vara från förromersk järnålder och den andra med den vuxna individen (A598) vara från tidsperioden kring år 0.

På den södra ytan har kol daterats från en grop/grav (A3600) som var belägen under stenpackningen. Den har daterats till yngre bronsålder. Denna anläggning har samma ålder som det daterade stolphålet på den norra ytan.

Resultat gentemot undersökningsplanen

Inför slutundersökningen fanns flera frågeställningar. Dessa var till stor del baserade på de slutsatser som hade dragits av Svedberg och Bark (se Kalmar och Toreld 2003) i samband med att platsen förundersöktes. Frågeställningar berörde bl.a. platsernas funktion och hur området kan ha utnyttjats. Frågan var om det rörde sig om lämningar efter permanent boende eller om det enbart varit frågan om säsongsmässigt utnyttjande. I frågeställningen ingick också om det rörde sig om en eller flera nyttjandefaser.

Undersökningen visade att platsen använts under flera olika faser under såväl bronsålder som järnålder. Huskonstruktionerna pekar mot en relativt stabil bosättning, men platsens funktion är svår att ange konkret.

Materialets potential

Dessa undersökningsresultat kommer att bearbetas vidare i kommande steg 2-arbete. I en sådan diskussion skulle också den förhållandevis närbelägna forn-lämningen Foss 438 kunna vara av stort intresse, eftersom denna lokal troligen kan dateras till ungefär samma tid som Foss 433.

Materialets potential ligger särskilt i de speciella lämningar som framkom och det fyndmaterial, bl.a. av keramik med matskorpor som tillvaratagits. Därtill utgör de två urnegravarna ett intressant jämförelsematerial för studiet av bohuslänska gravläggningsseder under förromersk järnålder.

Resultaten kan också bidra till att öka kunskapen och förståelsen av markutnyttjande och boplatslokalisering under bronsålder och äldre järnålder.

Slutsatser

Slutundersökningen av Foss 433 visade sig innehålla flera överraskningar och vara mer komplicerad än vad som hade antagits från början. Till överraskningarna hörde exempelvis urnegravarna och stenläggningen. Till de komplicerade frågorna hörde svårigheten med att klargöra de kronologiska och rumsliga sambanden mellan de olika anläggningarna.

Frågan är om alla dessa anläggningar skall tolkas som vanliga bebyggelse-lämningar. Det finns en alternativ tolkning. Denna grundar sig på att det, i kant

med slutundersökningsområdet (bilaga 8 och 11) finns en större höglignande lämning (Foss 201). Högen är 10 m i diameter och har en varierande höjd av 0,2–0,8 m. Lämningen är inte utgrävd men utgör med största sannolikhet en gravhög. Utifrån denna tolkning skulle lämningarna på södra delytan kunna associeras till en gravmiljö. En iakttagelse från Ytterby (Östra Trädal) blir intressant i detta sammanhang. Enligt Sarauw påträffades år 1915 under en långhög rester av ett hus med stengolv, härd och flera stolphål. Även utanför denna fanns det flera härdar (Sarauw 1923:316).

Vid slutundersökningen påvisades att det på den norra delytan fanns lämningar av ett mindre tvåskeppigt hus som bestod av stolpar som ingått i såväl den takbärande konstruktionen som i dess väggkonstruktion. Ett ¹⁴C-prov från ett av stolphålen har daterats till yngre bronsålder. Kring huset påträffades bl.a. två urnegravar, en större grop som innehöll keramik samt rester av en större härd. I och invid huset fanns två eldstäder och den ena har ¹⁴C-daterats till äldre bronsålder. I den större härdens lager påträffades även förkolnade sädeskorn. Sammantaget visar undersökningen att platsen har utgjort en mindre gård med gårdstun. Gravarna har dock inte hört till denna gårdsenhet. De har anlagts under förromersk järnålder och kring Kristi födelse.

Den södra delytan ansågs inför slutundersökningarna uppvisa en enklare struktur, vilken påminde om någon form av säsongsutnyttjande i form av jakt eller sätesdrift. Vid slutundersökningen kunde det påvisas en komplicerad struktur bestående av en omfattande stenpackning samt en stor mängd eldstäder och kokgropar (bilaga 12). Dessutom förekom en ränna innehållande rikliga mängder keramik.

Ytan längst i söder föreföll vara opåverkad av jordbruk och andra markarbeten. Om platsen hade varit belägen i en traditionell åkerbruksmark hade alla stenar varit borta och kvar hade endast funnits kokgropar, härdar, stolphål och gropar. De samlade resultaten pekar inte på någon enklare struktur utan snarare mycket komplicerade aktiviteter. Platsen förefaller inrymma olika rituella inslag där även offer kan ha ingått.

Referenser

- Algotsson, Å. 2000. *Arkeologisk utredning. Väg E6, sträckan Geddeknippen-Håby*. Delrapport 1. Foss och Håby socken, Munkedals kommun, Herrestad och Skredsvik socken Uddevalla kommun. Delrapport 1: Geddeknippen-Saltkällan. Bohusläns museum Rapport 2000:4. Bohusläns museum och Riksantikvarieämbetet, UV Väst.
- Kalmar, G & Toreld, C (red.). 2004. *Arkeologiska förundersökningar utmed Väg E6 Geddeknippen - Håby*. BM rapport 2003:6
- Larsson, M. 1995, Förhistoriska och tidigmedeltida hus i södra Sverige. I "Hus och gård", Göthberg m.fl. (red.). Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar. Skrifter 14.
- Nordqvist, B. 2003. Stadinn i Aranesi - den medeltida handelsplatsen vid Årnäs by. UV VÄST Rapport 2003:27.
- Persson, P. 2005. Fortsatta arkeologiska undersökningar vid Olas, Värö socken, Raä nr 202, i juni 2002. Gotarc serie D: Arkeologiska rapporter, No 54. Kust till kust projektet.
- Sarauw, G. och Alin, J. 1923. Götaälvmrådets fornminnen.
- Stilborg, O. 2002. Äldre romersk järnålder. I Lindal A. m.fl. (red) *Keramik i Sydsverige, en handbok för arkeologer*. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Syd Rapport 2002:6.

Tekniska och administrativa uppgifter

Lst dnr:	431-87603-2003
BM dnr:	26/04 K
RAÄ dnr:	421-167-2004
BM pnr:	1277
RAÄ pnr:	1320421
Intrasisprojekt:	V2004:013
Fornlämningsnr:	433
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Munkedal
Socken:	Foss
Fastighet:	Kampstorp 2:1 och Säleby 1:3
Ek. karta:	8B 8b (8181)
Läge:	X 6491500, Y 1257000,
Koordinatsystem:	RT 90 7,5 GonV
Höjdsystem:	RH 70
Uppdragsgivare:	Vägverket Region Väst
Ansvarig institution:	Bohusläns museum
Projektledare:	Bengt Nordqvist
Fältpersonal:	Bengt Nordqvist och Louise Olsson
Konsulter:	Ulf Strucke (vedartsanalys), Håkan Ranheden (makrofossil) och Caroline Arcini (osteologi) på Riksantikvarieämbetet samt Ångströmlaboratoriet, Uppsala universitet.
Fältarbetstid:	12 april–28 juni 2004
Arkeologtimmar:	182
Undersökt yta:	4000 m ²
Arkiv:	Bohusläns museums arkiv
Fynd:	Förvaras i Bohusläns museums magasin (F.nr: 1-40). UM nr 29151

Figurförteckning

Figur 1. Utdrag ur fastighetskartan, skala 1:40 000, med projektets undersökningsobjekt markerade utefter ny sträckning av väg E6.

Figur 2. Översiktsfoto över den norra delytan efter avbaning. Foto mot söder.

Figur 3. I den bortre delen av den avbanade ytan är ett litet bergimpediment skönjbart som en grå förhöjning. Framför denna är stolphålen belägna som antas vara lämningar av en huslämning. Till höger och vänster om denna finns de båda urnebegravningarna. Foto mot söder.

Figur 4. Översiktsbild som visar ett utsnitt av den södra delytan efter avbaning. Stenpackning och ränna syns längst till vänster i bild. Foto mot norr.

Figur 5. Närbild av urnan (A833) med de brända benen i profil. Denna urna har placerats i gropen utan att krossas. De brända benen täcker endast botten av urnan.

Figur 6. Keramiken som påträffades i A598, utgjordes av större skärvor av glättat svart gods. Även de brända benen bestod av stora fragment.

Figur 7. Vid den kompletterande slutundersökningen företogs ytterligare utgrävningar kring den påträffade stenläggningen. Foto mot sydost.

Figur 8. Stenläggningen sträckte sig från berget och ut mot slänten i öster. Stenläggningen syns i bildens mitt och direkt till höger syns den utgrävda rännan. Foto mot nordost.

Figur 9. Denna grop (A3600) var belägen under stenläggningen.

Figur 10. Närbild visar exempel på keramik som påträffades in situ i rännan.

Figur 11. Profil över urnegrav (A598).

Figur 12. Profil över urnegrav (A833).

Bilagor

Bilaga 1. Anläggningslista

Bilaga 2. Makrofossilanalyser

Bilaga 3. Vedartsanalys

Bilaga 4. Lista över ¹⁴C-prover och resultat

Bilaga 5. Osteologisk analys

Bilaga 6. Fyndlistor

Bilaga 7. Lista över tagna prover

Bilaga 8. Övergripande schaktplan med den norra och södra delytan av Foss 433 samt Foss 201

Bilaga 9. Schaktplan över den norra delytan

Bilaga 10. Detaljplan över den norra delytan

Bilaga 11. Schaktplan över den södra delytan

Bilaga 12. Detaljplan över den södra delytan.

Bilaga 13. Detaljplan över den södra delytan - tolkning av stenpackning

BILAGA 1.

Anläggningslista

Inom de båda delytorna påträffades en stor mängd anläggningar. De utgjordes bl.a. av 39 stolphål, 26 st härdar, 30 st gropar, 2 st rännor och 2 st brandgravar. På Länsstyrelsens anmodan undersöktes endast ett mycket begränsat urval av anläggningarna (se tabell nedan). Övriga anläggningar dokumenterades endast plan och grävdes med grävmaskin. Ingen ytterligare dokumentation genomfördes.

Anl nr	A-typ	Fyllning	Fynd	Prov nr	Delyta
A100	Härd	Bestående av finsand som innehöll sot och kol samt skörbränd sten	–	Pk 2806	Norra
A161	Stolphål	Bestående av grå lerig silt. Stolphålets sidor var kantade av stenar.	–	–	Norra
A267	Stolphål	Bestående av grå silt.	–	–	Norra
A582	Stolphål	Bestående av grå silt och fläckvis med bränd lera	Bränd lera	–	Norra
A598	Urnegrav	Bestående huvudsakligen av grå silt och sot. I dess övre del förekom endast mycket enstaka kolbitar. I övrigt påträffades inget i denna övre del. Detta övre lager skiljde sig inte mot många av de andra lagren i andra anläggningar inom undersökningsytan. I gropens nedre del förekom enstaka kolbitar men framför allt påträffades keramikskärvor och stora brända benfragment. Mängden keramik och brända ben var som störst i botten av gropen. I denna grav var urnan krossad och keramikskärvorna låg spridda tillsammans med de brända benen i den grå lerig silten. Gropen hade formen av en kruka, d.v.s. att gropens övre del var utvidgad som mynning och halsen på ett keramikkärl. Successivt smalnade gropen av för att sedan återigen vidgas ner mot botten.	Keramik och brända ben	Pk 2801 PM 2802 PM 2803	Norra
A833	Brandgrav	Bestående av grå lerig silt. I dess övre hälft är detta lager sotigt och innehåller enstaka kolbitar. I gropens södra del finns en koncentration av kol. Gropen är som djupast i den södra delen. I denna del fanns ett intakt kärl som står på botten av gropen. I urnan finns brända ben. Benen fanns huvudsakligen i botten av urnan. De brända benen är väldigt fragmentariska och utgör en mindre mängd ben än de som påträffades urnegrav A598.	Keramikkärl och brända ben.	Pk 2796 PM 2797 PM 2798	Norra
A847	Grop stor	Ett övre lager bestående av grå silt. Därunder fanns ett siltlager som var kraftigt mörkfärgat av sot och kol. Längst ner i gropen fanns ett gulfärgat siltlager som innehöll enstaka krukskärvor.	Keramik	PM 2792	Norra
A1032	Rest av härd	Ett mycket tunt lager bestående av grå silt och som innehöll kol.	–	PM 2793	Norra

<i>Anl nr</i>	<i>A-typ</i>	<i>Fyllning</i>	<i>Fynd</i>	<i>Prov nr</i>	<i>Delyta</i>
A1189	Stolphål	Ett lager bestående av grå sotig lera.	–	–	
A1204	Stolphål	Ett lager bestående av grå sotbemängd silt. I botten fanns en horisontalt liggande flat sten.	–	–	
A2299 stenpackningen	Stenpackning	En stenpackning som bestod av flata stenhällar. Hällarna var placerade i två parallella rader. I enstaka fall utgjorde de av två lager med sten. Hällarna bar i flera fall spår efter bearbetning.	–	PM 2785	Södra
A2703 Rännan	Ränna	Ett lager bestående av brun sandig silt. Rännans botten var rundad i rännans norra del, d.v.s. mot stenpackningen, påträffades stora mängder keramik.	Keramik, bränd lera	PM 2779 PM 2780	Södra
A2786	Under stenpackning	Ett lager bestående av brun sandig silt.		PM 2433	Södra
A2828	Pinnhål	Ett lager bestående av gråbrun sandig silt.	–	–	Södra
A2858	Stolphål	Ett lager bestående av brun sandig silt, innehållande enstaka kolbitar.	–	–	Södra
A2869 Del av rännan	Stolphål	Ett lager bestående av brun sandig silt.	–	–	Södra
A3600	Grop / grav?	Ett lager bestående av gråbrun sandig silt.	–	–	Södra

BILAGA 2.

Makrofossilanalyser av prov från Bo Foss 433

PM 2433 Cerealie sp. (ospec. säd)	2
Poaceae (ospec. gräs)	1
A2786 (under stenpackning)	
PM2779 Hordeum vulgare (vanligt korn)	8
A2703 (Ränna)	
PM2780 Inga frön/frukter	0
A2703 (Ränna)	
PM2785 Fabaceae sp. (ärtväxt)	1
A2299 (under stenpackning)	
PM2792 Inga frön/frukter	0
A847 (Grop stor)	
PM2793 Hordeum vulgare (vanligt korn)	14
Cerealie sp. (ospec. säd)	7 delar
A1032 (Brandlager invid hus)	
PM2797 Inga frön/frukter	0
A833 (Urnegrav)	
PM2798 Inga frön/frukter	0
A833 (Urnegrav)	
PM2802 Inga frön/frukter	0
A598 (Urnegrav)	
PM2803 Inga frön/frukter	0
A598 (Urnegrav)	

Kommentar

Alla noterade fynd ovan har varit brända. Proverna har dispergerats och vattenfloterats samt därefter dekanterats över siktat med minsta maskdiameter av 0,5 mm. Stor vikt har lagts vid att få med allt bränt material vid denna dekantering.

Det är nästan uteslutande säd som har noterats i dessa prov. Detta är också ganska vanligt eftersom brända t ex ogräsfrön blir mycket fragila och därför tål mekanisk nötning dåligt. I två av proverna antyder fynden att en viss anrikning av säd har förekommit och det är inte ovanligt att man just i härdar eller eldplatser påträffar säd i större eller mindre koncentrationer. Förekomsten av säd brukar t ex vara lägre i stolphål eller marklager där man i regel gör mer strödda noteringar av sådana frön.

2005.12.14 Håkan Ranheden

BILAGA 3.

Vedartsanalys

Analysprotokoll

Landskap: Bohuslän

Socken: Foss

Fastighet:

RAÄ nr:

433

Kategori:

AnalysId: 5180

Anläggning: 100 Härd

Provnr:

PK2806

Vikt: 3,9

Analyserad vikt:

3,9

Fragment: 22

Analyserat

22

Art: Al

Antal:

22

Material: Träkol

Kommentar:

AnalysId: 5178

Anläggning: 3600 Grop

Provnr:

Vikt: 0,9

Analyserad vikt:

0,9

Fragment: 6

Analyserat

6

Art: Björk

Antal:

4

Material: Träkol

Kommentar: Vald för datering.

Art: Ek

Antal:

2

Material: Träkol

Kommentar: Ej tillvaratagen.

AnalysId: 5179

Anläggning: 582 Stolphål

Provnr:

Vikt: 0,8

Analyserad vikt:

0,8

Fragment: 11

Analyserat

11

Art: Björk

Antal:

1

Material: Träkol

Kommentar: Ej tillvaratagen.

Art: Hassel

Antal:

10

Material: Träkol

Kommentar: Vald för datering.

AnalysId: 5176

Anläggning: 598 Urnegrav **Provnr:** PK2801
Vikt: 21,0 **Analyserad vikt:** 21
Fragment: 24 **Analyserat:** 24
Art: Al **Antal:** 2
Material: Träkol
Kommentar: Provet fuktigt. Ej tillvarataget.
Art: Björk **Antal:** 21
Material: Träkol
Kommentar: Provet fuktigt.
Art: Lövträd **Antal:** 1
Material: Träkol
Kommentar: 2-årig kvist av lövträd. Vald för datering.

AnalysId: 5177
Anläggning: 833 Urnegrav **Provnr:** PK2796
Vikt: 5,4 **Analyserad vikt:** 5,4
Fragment: 37 **Analyserat:** 37
Art: Bark **Antal:** 7
Material: Förkolnad
Kommentar: Troligen björknäver. Vald för datering
Art: Björk **Antal:** 30
Material: Träkol
Kommentar: Över 100 fragment.

2005.03.18
Ulf Strucke

BILAGA 4.

Lista över ¹⁴C-prover och resultat

Löp-nr	Anl nr	A-typ	Material	Prov nr	Ua-nr	Resultat	Kalibrerat värde (2)
1	A598	Urnegrav	Kol	Pk 2801	Ua-27475	2005±45	160 f. Kr –120 e. Kr
2	A598	Urnegrav	Matskorpa	–	Ua-27474	2140±40	360–40 f. Kr
3	A833	Urnegrav	Kol	Pk 2796	Ua-27476	2110±40	350–30 f. Kr
4	A100	Härd	Kol	Pk 2806	Ua-27472	2880±40	1220–920 f.Kr.
5	A582	Stolphål	Kol	–	Ua-27473	2415±40	770–390 f. Kr
6	A847	Grop stor	Kol	Pk 2791	Utgår		
7	A3600	Grop / grav?	Kol	–	Ua-27477	2395±40	760–390 f.Kr
8	A1032	Rest av härd	Förkolnade sädes-korn				
9	A2703	Ränna	Förkolnade sädes-korn				
10	A2786	Under stenpackning	Förkolnade sädes-korn				
11	A2299	Under stenpackning	Förkolnad ärtväxt				

BILAGA 5.

Osteologisk analys

Osteologisk analys och avrapportering av benen från gravarna A598 och A833 påträffade vid RAÄ 433.

A598

Urnan innehöll ben från en vuxen individ. Kön har inte kunnat avgöras då kriterier lämpade för dessa inte har påträffats. Materialet är mycket fragmenterat men ben från flera olika kroppsregioner har identifierats. Att benen är så fragmentariska samt att ben med spongiös vävnad som kotkroppar, bäckenben, leder till de stora rörbenen osv. i stort sett saknas beror enbart på att dessa har förstörts av trycket från jord och vatten som strömmat in i urnan. Det har således ingenting att göra med att dessa ben inte insamlats för deponering.

Identifierade fragment: 117 g. bestående av kranietak, klippdelen av tinningbenet (pars petrosa), tandrötter, fragment av underkäken, yttersta leden av ett fingerben, ett fotrotsben, del av en ledkula från överarmsben eller lårben.

Det mesta av benmaterialet utgörs av obestämda fragment från de stora rörbenen.

A833

Urnan innehöll ben från ett spädbarn. Ett anlag till en tandkrona av en mjölkkindtand indikerar att den gravlagda sannolikt var yngre än 6 månader.

Identifierade fragment: Enstaka kranietaksfragment, klippdelen av tinningbenet (pars petrosa, tandkrona av en mjölkkindtand.

2005-04-14
Caroline Arcini

BILAGA 6.

Fyndlistor

Tabell. Fyndlista (alla fynd)

<i>Fnr nr</i>	<i>Anr/ 1Fnr</i>	<i>ID</i>	<i>Material</i>	<i>Antal</i>	<i>Vikt</i>
1	2703	2771	Keramik		276
2	2703	2775	Keramik		100
3	2703	2777	Keramik		15
4	895	895	Keramik	8	
5	2703	2767	Bränd lera	5	15
6	2703	2774	Keramik		390
7	2703	2774	Keramik		15
8	2703	2774	Flinta	1	
9	2703	2773	Keramik		365
10	2703	2773	Flinta	2	
11	2703	2773	Keramik		670
12	2703	2772	Keramik		3
13	2703	2776	Keramik		130
14	2703	2769	Flinta	1	
15	2703	2769	Keramik		485
16			Utgår		
17	2703	2770	Keramik		850
18	2703	2770	Keramik		70
19	2703	2770	Flinta	1	
20	2703	2776	Keramik		520
21			Utgår		
22	2703	2776	Keramik		25
23	2703	2769	Kvarts	1	
24	2703	2772	Flinta	1	
25	/1293	1293	Flinta	1	
26	1275	1275	Flinta	1	
27	/1395	1395	Järnföremål	1	
28	2703	2768	Flinta	1	
29	2703	2778	Flintavslag/ bergartsavslag	3/1	
30	/2789	2789	Flinta	1	
31	/2789	2790	Flinta	1	
32	598	859	Keramik		1310
33	598	859	Brända ben		X
34	833	833	Brända ben		X
35	833	833	Keramik		310
36	582	582	Bränd lera		12
37	895	895	Keramik		1
38	582	582	Bränd lera		1
39	847	847	Keramik		44
40	847	847	Flinta	1	

Tabell. Fyndlista Keramik

F-nr	A-nr	ID	VIKT	DEL	Reducerat gods och glättat	Oxiderat gods
1	2771	2703	276	Buk		X
2	2775	2703	100	Buk		X
3	2777	2703	10	Buk		X
4	895	2703	8	Botten		X
6	2774	2703	390	Buk		X
7	2774	2703	15	Mynning		X
9	2773	2703	365	Buk		X
11	2773	2703	670	Buk		X
12	2772	2703	3	Mynning		X
13	2776	2703	130	Buk		X
15	2769	2703	485	Buk		X
17	2770	2703	850	Buk		X
18	2770	2703	70	Mynning		X
20	2776	2703	520	Buk		X
22	2776	2703	25	Mynning		X
32	859	598	1310	Mynning/buk/botten	X	
35	833	833	310	Mynning/buk/botten	X	
37	895	895	1	Buk		X
39	847	847	44	Botten	X	X

Tabell. Fyndlista Flinta

F-nr	A-nr/IF -nr,	ID	Kategori	Antal	Bränd/svallad etc
8	2703	2774	Flintavslag	1	–
10	2703	2773	Avslag/Övrig slagen	1/1	Bränd/-
14	2703	2769	Övrig slagen	1	Bränd
19	2703	2770	Avslag	1	–
23	2703	2769	Kvarts, slagen	1	–
24	2703	2772	Avslag	1	–
25	/1293	1293	Avslag	1	–
26	1275	1275	Avslag	1	–
28	2703	2768	Avslag	1	–
29	2703	2778	Flintavslag/ bergartsavslag	3/1	–
30	/2789	2789	Mikrospånsfragment	1	–
31	/2790	2790	Avslag	1	–
40	847	847	Avslag	1	–

BILAGA 7.

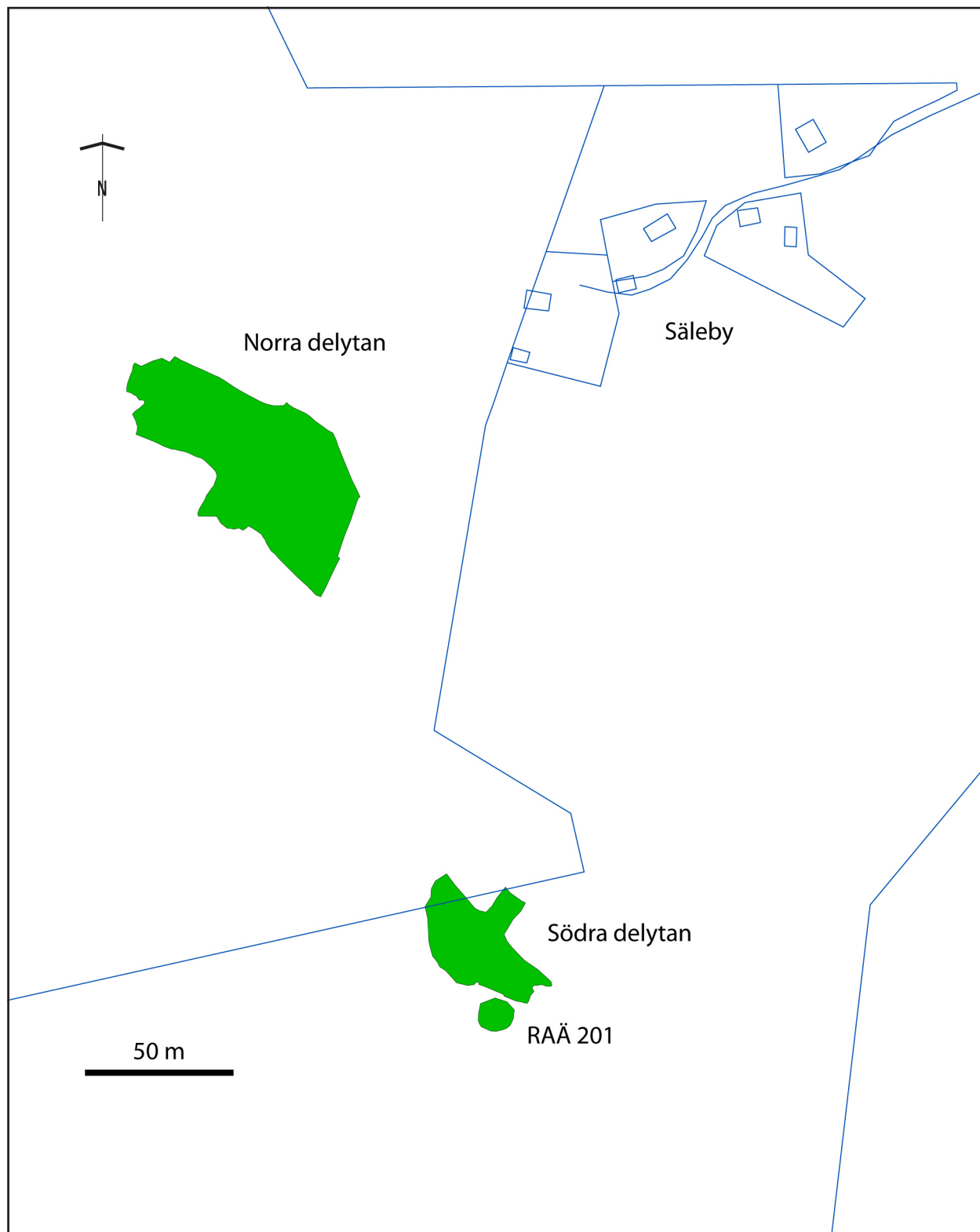
Lista över tagna prover

Tabell . Prover

<i>Prov-nr</i>	<i>A-nr</i>	<i>ID</i>	<i>Provtyp</i>	<i>VIKT</i>
1	2703	2779	Miljöprov	1800
2	2703	2780	Miljöprov	1654
3	2703	2781	Kolprov	12
4	2703	2782	Kolprov	15
5	1788	2783	Kolprov	0
6	1820	2784	Kolprov	0
7	2299	2785	Miljöprov	1088
8	2433	2786	Miljöprov	1230
9	847	2791	Kolprov	0
10	847	2792	Miljöprov	0
11	1032	2793	Miljöprov	3000
12	833	2796	Kolprov	15
13	833	2797	Miljöprov	2500
14	833	2798	Miljöprov	2000
15	598	2801	Kolprov	9
16	598	2802	Kolprov	0
17	598	2803	Kolprov	0
18	100	2806	Kolprov	12

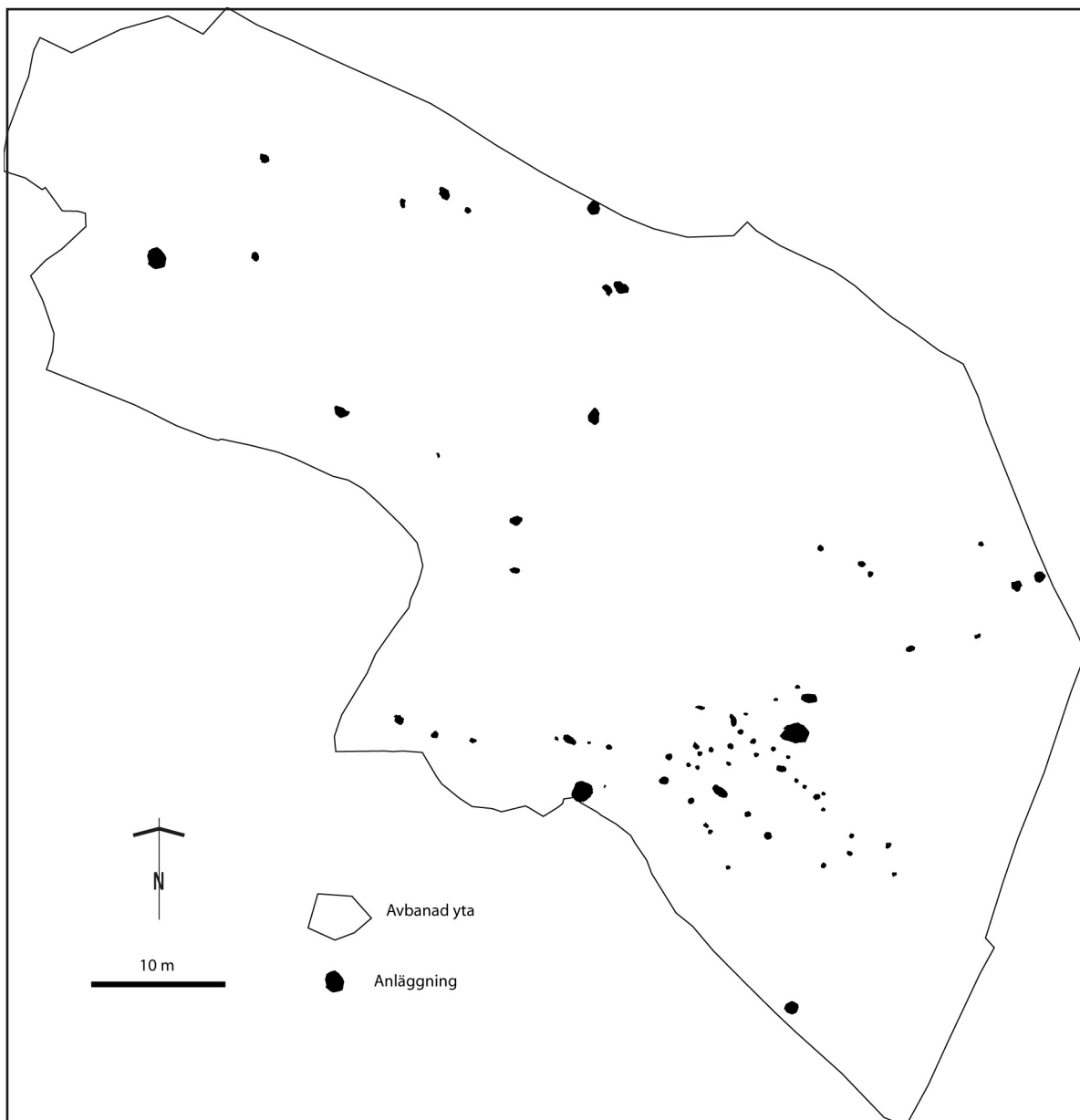
BILAGA 8.

Övergripande schaktplan med den norra och södra delytan av Foss 433 samt Foss 201

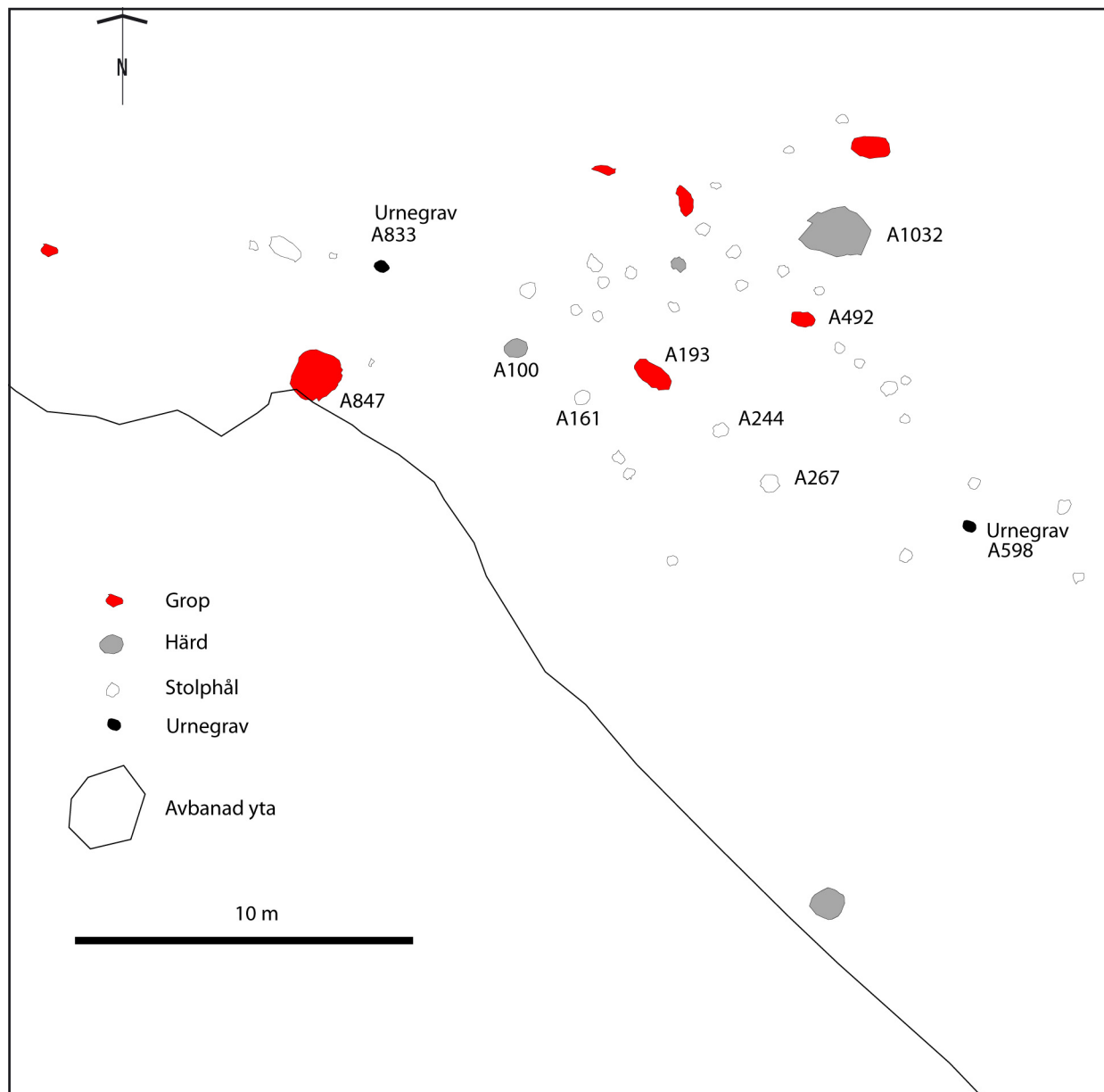
BILAGA 9.

Schaktplan över den norra delytan

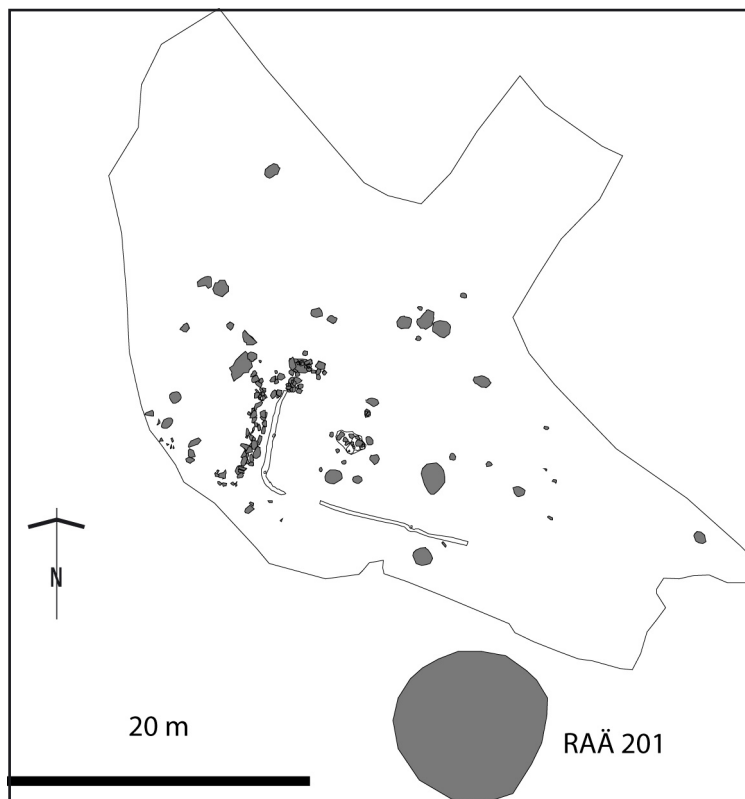
BILAGA 10.

Detaljplan över den norra delytan

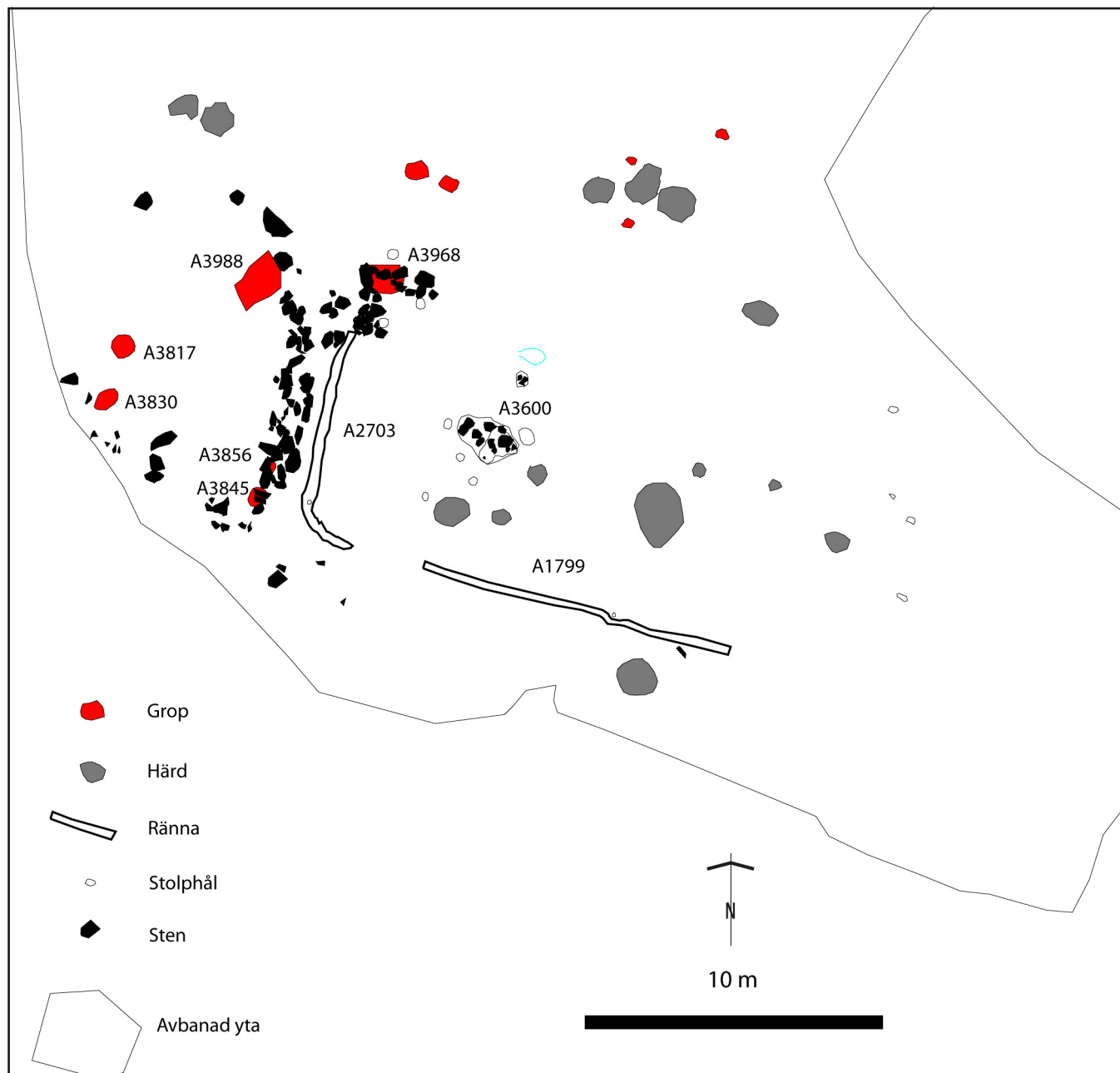
BILAGA 11.

Schaktplan över den södra delen

BILAGA 12.

Detaljplan över den södra delen

BILAGA 13.

Detaljplan över den södra delytan - tolkning av stenpackning

